

۱. زندگی اقتصادی مسلمانان در زمان رسول خدا، ساده بود و پیامبر با منابع مالی محدودی که در اختیار داشت به اداره امور می پرداخت. از جمله این منابع، غنایم جنگی، زکات (صدقات) و جزیه بودند.
 ۲. پیامبر برای گردآوری، حفظ و توزیع منابع فوق افرادی را برمیگزید. چهار پنجم غنایم جنگی میان جنگاوران تقسیم می شد و یک پنجم آن (خمس)، به خدا، رسول، خویشان او و یتیمان، فقیران و در راه ماندگان تعلق داشت.
 ۳. جزیه، مالیات سرانه‌ای بود که به مردان بالغ اهل کتاب (یهودیان، مسیحیان و زرتشتیان) که به لحاظ مالی توانایی پرداخت آن را داشتند، تعلق می گرفت. زکات را مسلمانان می بایستی پرداخت نمایند.
 ۴. پیامبر پس از آنکه مناطق یهودی نشین خیبر، فدک و تیماء را به جنگ گشود، به یهودیان ساکن آن مناطق اجازه داد، همچنان بر روی زمین های آنجا کشاورزی کنند و نیمی از محصول سالانه را به حکومت اسلامی بپردازند؛ اما حق تصرف در آن زمین ها از آن رسول خدا بود.
- ۴۳- خلق و خوی و ویژگی های اخلاقی رسول خدا را بیان نمایید.

۱. پیامبر در زندگی همدم و معاصر دیگران بود و هیچ گاه ادعای رفتارهای خارق عادت و برخلاف سیر طبیعی جهان را نداشت.
۲. تنها یک ویژگی ایشان را از دیگر مردم متمایز می ساخت و آن این بود که پروردگار او را برگزیده و وحی خویش را بر قلب آن حضرت نازل گردانیده بود.
۳. رسول خدا چهره‌ای گشاده و خنده‌رو و قلبی مهربان داشت. زیاد سخن نمی گفت و زبان به نفرین و دشنام و بدگویی نمی گشود. شنیده نشد که مسلمانی را لعن و نفرین کند.
۴. هرگز همسر یا اعضای خانواده خود را نیاززد و کمترین بهانه را در عذرخواهی برای گذشت از خطا و گناه دیگران می پذیرفت.
۵. او بر دشمنان اسلام تاخت، اما پس از تسلیم شدن، با آنان به ملایمت رفتار کرد و در صدد انتقام جویی بر نیامد.
۶. زندگی پیامبر از جمله خوراک، پوشاک و مسکن او بسیار ساده بود.
۷. رسول خدا در کارهای خانه کمک می کرد و علاقه و رغبتی فراوان به پاکیزگی و نظافت داشت.

درس پنجم تثبیت و گسترش اسلام در دوران خلفای نخستین

۱- چگونه انتخاب ابوبکر و شکل گیری خلافت را شرح دهید؟

ماجرای سقیفه و انتخاب ابوبکر به خلافت: هنگامی که علی علیه السلام و بنی هاشم مشغول برگزاری مراسم تدفین پیامبر بودند، گروهی از انصار در مکانی موسوم به سقیفه بنی ساعده در مدینه گرد هم آمدند تا در باره تعیین جانشین رسول خدا تصمیم بگیرند. ابوبکر، عمر و ابوعبیده جراح از گروه مهاجران به سرعت خود را به آن جمع رساندند. سرانجام، پس از گفت و گو و بحث هایی که در آن جلسه صورت گرفت، نخست عمر و ابوعبیده و سپس تعدادی از انصار حاضر در سقیفه با ابوبکر به عنوان خلیفه و جانشین پیامبر بیعت کردند.

۲- مرتدان (از دین برگشتگان) به چه کسانی می گفتند؟

پس از رحلت پیامبر و آغاز خلافت ابوبکر، تعداد زیادی از قبیله های بادیه نشین عربستان، دین اسلام را ترک کردند و و سر به شورش برداشتند. این گروه به مُردان یا از دین برگشتگان معروف شدند.

۳- گروه های مرتدان (از دین برگشتگان) پس از رحلت پیامبر را ذکر کنید؟

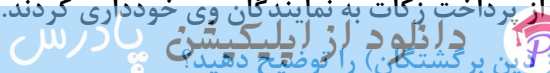
۱- اعضای این قبیله ها در سال های پایانی زندگانی رسول خدا و صرفاً به علت گسترش قدرت مسلمانان، اسلام آورده بودند و با تعالیم آن انس و آشنایی نداشتند.

۲- علاوه بر مُردان، چند تن نیز به دروغ ادعای پیامبری کردند و با گرد آوردن افرادی به دور خود، با حکومت مدینه به مخالفت برخاستند.

۳- گروه دیگری از شورشیان را افراد و قبیله هایی تشکیل می دادند که نسبت به خلافت ابوبکر معترض بودند و ایشان را به عنوان

خلیفه پیامبر به رسمیت نمی شناختند و از پرداخت زکات به نمایندگان وی خودداری کردند.

۴- اقدام ابوبکر برای مقابله با مرتدان (از دین برگشتگان) را توضیح دهید؟

ابوبکر پس از استقرار بر مسند خلافت، سپاهی را گرد آورد و به مقابله با مرتدان، پیامبران دروغین و دیگر معترضان فرستاد. این سپاه همه شورش‌ها و نافرمانی‌ها را فرونشاند و حاکمیت مدینه را دوباره بر شبه جزیره عربستان برقرار کرد.

۵- عمر چگونه به خلافت رسید؟

خلیفه اول (ابوبکر) اندکی بیش از دو سال خلافت کرد. او در واپسین لحظات زندگی، طی وصیت نامه مکتوبی، عمر بن خطاب را که در سال ششم بعثت اسلام آورده بود، به جانشینی خود معرفی و منصوب کرد.

۶- مهم‌ترین رویدادهای خلافت عمر را بنویسید؟

از مهم‌ترین رویدادهای دوران خلیفه دوم (ح ۱۳ - ۲۳ ق)، فتوحات مسلمانان در سرزمین‌های اطراف شبه جزیره عربستان بود.

۷- عثمان چگونه به خلافت رسید؟

خلیفه دوم پیش از مرگ، شورایی شش نفره تشکیل داد و اعضای آن را مأمور کرد که از میان خود یک نفر را به عنوان خلیفه برگزینند. گفت وگوها و رایزنی‌های اعضای آن شورا، به گونه‌ای پیش رفت که سرانجام عثمان بن عفان از خاندان بنی امیه به عنوان خلیفه سوم (ح ۲۳ - ۳۵ ق) انتخاب شد.

۸- روش خلافت عثمان را توضیح دهید؟

عثمان که مردی نرم خو و خویشاوند دوست بود، روش متفاوتی نسبت به خلفای پیش از خود در پیش گرفت. خلیفه سوم، مروان بن حکم و پدرش را که پیامبر از مدینه رانده بود، به آن شهر بازگرداند. او همچنین خویشاوندان خود از بنی امیه را بر سر کار آورد و دست آنان را در اداره امور خلافت باز گذاشت. برخی از صحابه پیامبر همچون ابوذر غفاری، عمار یاسر، نسبت به رفتار عثمان و منصوبان وی انتقاد و اعتراض کردند. خلیفه که تحت تأثیر اطرافیان و مشاوران خود از جمله مروان حکم قرار داشت، انتقادکنندگان را تنبیه و تبعید نمود.

۹- سرانجام خلافت عثمان را شرح دهید؟

مردم از مناطق مختلف مانند عراق و مصر برای رساندن صدای اعتراض خویش به گوش عثمان، به مدینه آمدند. علی علیه السلام میان مردم و خلیفه میانجی‌گری کرد. خلیفه پذیرفت که روش خود را تغییر دهد، اما اطرافیانش مانع این کار شدند. به همین دلیل، معترضان خشمگین سرانجام به خانه خلیفه ریختند و او را به قتل رساندند.

۱۰- چرا سران قریش و به ویژه اشراف بنی امیه از بیعت با امام علی (ع) خودداری کردند؟

پس از عثمان، مردم در مدینه به اصرار از علی علیه السلام خواستند که خلافت و بپذیرد و با آن حضرت بیعت کردند. امام مصمم بود که مطابق کتاب خدا و سنت پیامبر عمل نماید.

۱۱- مخالفان امام علی (ع) چه کسانی بودند و علت مخالفتشان چه بود؟

از جمله معاویه پسر ابوسفیان که توسط علی علیه السلام از حکومت شام برکنار شده بود، به بهانه خونخواهی عثمان، به سرکشی پرداخت. معدودی از بزرگان قریش مانند طلحه و زبیر نیز که بیعت کرده بودند، چون امام با تقاضایشان برای به دست گرفتن حکومت برخی شهرها و مناطق موافقت نکرد، بیعت خود را شکستند و به صف مخالفان پیوستند.

۱۲- روش امام علی (ع) برای مقابله با مخالفان چه بود؟

نصیحت‌ها و کوشش‌های مسالمت‌آمیز امام علی علیه السلام برای بازداشتن مخالفان از سرکشی و جلوگیری از جنگ داخلی میان مسلمانان، به نتیجه نرسید و آن حضرت ناگزیر به دفع سرکشی‌ها و آشوب‌گری‌هایی شد که اشراف بنی امیه نقش مهمی در ایجاد آن داشتند. بدین منظور امام مرکز خلافت را از مدینه به کوفه منتقل و در سه جنگ جمل، صفین و نهروان با دشمنان مقابله کرد.

۱۳- روش خلافت ابوبکر و عمر را توضیح دهید؟

پس از رحلت پیامبر، به خصوص در پی اختلافی که میان مسلمانان بر سر جانشینی پیامبر در سقیفه بنی ساعده به وجود آمد، اتحاد امت اسلامی آسیب دید. با این حال، ابوبکر و عمر در دوران زمام‌داری خویش تا حدودی مراقب بودند که عدالت را میان افراد و گروه‌های مختلف مسلمان رعایت کنند و از هر دو گروه مهاجر و انصار افرادی را به سمت‌های فرماندهی سپاه و حکومت شهرها و نواحی مختلف قلمرو خلافت برمی‌گزیدند.

۱۴- سیاست دوران خلافت عثمان را شرح دهید؟

سیاست خویشاوندگرایی عثمان، علاوه بر ایجاد نارضایتی در میان مسلمانان، باعث تشدید اختلافات و اوج گرفتن مجدد تعصبات طایفه‌ای و قبیله‌ای در درون جامعه اسلامی شد.

۱۵- روش خلافت امام علی(ع) را توضیح دهید؟

علی علیه السلام در دوران حکومتش قصد داشت با عمل به تعالیم اسلام و سنت رسول خدا، برادری و یگانگی دینی را به امت اسلامی بازگرداند، اما در نتیجه اختلاف های سیاسی و جنگ های داخلی که پیش آمد، تفرقه و چنددستگی میان مسلمانان بیشتر شد. این جنگ ها به دشمنی و درگیری های طایفه ای و قبیله ای دامن زد و حتی باعث به وجود آمدن رقابت منطقه ای بین عراق و شام شد که تا سال ها پس از آن ادامه داشت.

۱۶- درآمدهای دوران خلافت عمر و عثمان از چه طریقی به دست آمد؟

در دوران خلافت عمر و عثمان درآمدهای فراوانی از سرزمین های ثروتمندی که فتح شده بود به خزانه مسلمانان در مدینه سرازیر شد.

۱۷- نحوه توزیع درآمدهای دوران خلافت عمر چگونه بود؟

خلیفه دوم این درآمدها را به عنوان عطایا میان مسلمانان توزیع کرد. نحوه توزیع عطایا توسطه خلیفه دوم، اگرچه بر پایه مساوات اسلامی نبود، اما ساده زیستی و سختگیری ایشان نسبت به کارگزاران خلافت و بزرگان قریش، از ثروت اندوزی و تجمل گرایی آنان جلوگیری کرد.

۱۸- نحوه توزیع درآمدهای دوران خلافت عثمان چگونه بود؟

در دوران عثمان بذل و بخشش های فراوانی از بیت المال مسلمانان به بستگان و حامیان خلیفه، به خصوص خاندان بنی امیه صورت گرفت. وی محدودیت هایی را که عمر برای ثروت اندوزی سران قریش ایجاد کرده بود، نادیده گرفت؛ از این رو، آنان اراضی و مزارع وسیعی را در ایران، شام و مصر تصرف کردند و از درآمدهای کلان آنها برای ساخت خانه های مجلل و خوشگذرانی در مدینه و دیگر شهرها استفاده کردند.

۱۹- روش حکومت امام علی(ع) از نظر اقتصادی چگونه بود؟

علی علیه السلام در دوران خلافتش تلاش کرد که عدالت و مساوات اسلامی را اجرا کند. از این رو، بیت المال را به طور مساوی میان تمام مسلمانان اعم از عرب و غیرعرب، سیاه و سفید و بنده و آزاد تقسیم کرد.

۲۰- چرا طلحه و زبیر به امام علی(ع) اعتراض کردند؟ و روش امام در مقابل آنها چگونه بود؟

برخی مسلمانان، از جمله طلحه و زبیر به این شیوه توزیع بیت المال اعتراض کردند و از آن حضرت خواستند که عرب و قریش را برتر از عجم و موالی قرار دهد؛ اما امام این کار را ستمگرانه دانست و فرمود: «تمام قرآن را تلاوت کردم و برای فرزندان اسماعیل اعراب، بر فرزندان اسحاق اعراب» به اندازه این چوب آنکه چوبی که از زمین برداشته بود، برتری نیافتم.» منظور آن حضرت از بیان این جمله، آن بود که ایشان معیارهای قومی، قبیله ای، خویشاوندی و یا تقدم و تأخر در قبول اسلام را در توزیع بیت المال در نظر نخواهد گرفت.

۲۱- لشکرکشی اعراب مسلمان به سرزمین های هم جوار چه بود؟

در نتیجه این لشکرکشی ها که از زمان خلافت ابوبکر آغاز شد و تا پایان خلافت عثمان بدون وقفه ادامه یافت، سرزمین های ایران، شام و مصر فتح شد و اسلام به تدریج در آن سرزمین ها گسترش پیدا کرد.

۲۲- در زمان کدام خلیفه فتوحات متوقف شد؟

امام علی علیه السلام

۲۳- برخورد مسلمانان با غیرمسلمانان در لشکرکشی ها چه بود؟

در جریان فتوحات، مسلمانان هنگامی که به سپاه دشمن برخورد می کردند و یا به آبادی و شهری می رسیدند، طبق تعالیم اسلام و سنت پیامبر، سه پیشنهاد را به آنان ارائه می دادند: اول، اسلام بیاورید؛ دوم، تسلیم شوید و جزیه پرداخت نمایید و سوم، بجنگید.

۲۴- اهمیت سرزمین شام از چه جهاتی بود؟

سرزمین شام در غرب آسیا، به عنوان نقطه اتصال زمینی و دریایی سه قاره آسیا، اروپا و آفریقا، همواره از موقعیت فوق العاده مهمی برخوردار بوده است. این سرزمین تاریخ و تمدنی کهن دارد و در دوران باستان محل برخورد تمدن های کهن بین النهرین، ایران، مصر، یونان و روم بوده است.

۲۵- اوضاع منطقه شام هنگام حمله اعراب مسلمان را توضیح دهید؟

منطقه شام هنگام حمله اعراب مسلمان، زیر سلطه امپراتوری روم قرار داشت. در آن زمان تعدادی از قبیله های عرب در آن منطقه حضور داشتند. بسیاری از این اعراب و دیگر ساکنان بومی منطقه شام پیرو مسیحیت بودند، اما در برخی از مسائل مذهبی با کلیسای قسطنطنیه، پایتخت امپراتوری روم اختلاف اساسی داشتند. اختلافات مذهبی و تفاوت های قومی، فرهنگی و زبانی که میان توده های مردم شام با طبقه حکومتگر رومی وجود داشت، از جمله عواملی مهمی بود که پایه های حاکمیت امپراتوری روم را بر این منطقه سست کرده بود.

۲۶- چگونه فتح شام را شرح دهید؟

ابوبکر، در اواخر خلافت خود، چندین دسته سپاه را به سوی منطقه شام فرستاد. این سپاهیان در چندین نبرد که بیشتر آنها در زمان خلافت عمر به وقوع پیوست، نیروهای رومی و متحدان محلی آنان را شکست دادند و شهرها و آبادی های آن منطقه را یکی پس از دیگری، اغلب با پیمان صلح گشودند. در این پیمان ها، حفظ جان و مال، آزادی دین و عقیده مردم آن شهرها در برابر تسلیم و پرداخت جزیه تضمین شده بود.

۲۷- در جریان محاصره بیت المقدس رفتار مسلمانان با مسیحیان چگونه بود؟

در جریان محاصره شهر بیت المقدس (ایلیا)، ساکنان مسیحی شهر اعلام کردند که فقط در حضور خلیفه، قرارداد صلح و تسلیم شهر را امضاء می کنند. مسلمانان با بردباری این شرط را پذیرفتند و بدین منظور خلیفه دوم از مدینه به بیت المقدس رفت.

۲۸- وضعیت مصر هنگام ظهور اسلام چگونه بود؟

نیز همچون شام، به هنگام ظهور اسلام، بخشی از قلمرو امپراتوری روم شرقی بود. اسکندریه در شمال مصر، یکی از مراکز مهم نیروی دریایی آن امپراتوری به شمار می رفت. با وجود تسلط رومیان بر مصر، موقعیت مسلمانان در شام و حتی در شبه جزیره عربستان در معرض خطر جدی بود. از این رو مسلمانان بعد از فتح شام درصدد برآمدند که مصر را نیز تسخیر کنند. عمرو عاص که آبادانی و ثروت فراوان آن سرزمین را از نزدیک مشاهده نموده و تا اندازه ای با وضعیت سیاسی و اجتماعی آن جا آشنا بود، فرماندهی سپاه اعراب مسلمان را در حمله به مصر به عهده گرفت.

۲۹- مصریان به چه دلایلی نسبت به حاکمیت امپراتوری روم بر سرزمین خویش ناخشنود بودند؟

از یک سو مالیات های سنگینی را می پرداختند و از سوی دیگر اجازه نداشتند که به مقام های عالی برسند. علاوه بر آن، توده های مسیحی مصر اختلافات مذهبی شدیدی با رومیان داشتند.

۲۹- چرا یهودیان در مصر از امپراتوری روم ناراضی بودند؟

گروه هایی از پیروان آیین یهود نیز که در اسکندریه و سایر نقاط مصر پراکنده بودند، به دلیل عدم حمایت امپراتور روم از آنان در برابر مسیحیان، از او ناخشنود بودند.

۳۰- مصر چگونه توسط مسلمانان فتح شد؟

در هر حال، اعراب مسلمان طی نبردهایی، لشکریان رومی را شکست دادند و شهرهای مصر را یکی پس از دیگری به جنگ و یا به صلح گشودند.

۳۱- عوامل پیروزی مسلمان در مصر را بنویسید؟

موفقیت سریع و فتوحات درخشان نیروهای مسلمان در مصر بیشتر نتیجه عدم مقاومت مردم آن سرزمین در برابر سپاه اسلام بود. رفتار مسالمت آمیز و مدارا جویانه پیروان اسلام با مسیحیان به هنگام فتح شام و امید به آزادی مذهبی در زیر سایه حکومت مسلمانان، تأثیر بسزایی بر متحد نشدن مصریان با رومیان داشت.

۳۲- نتایج فتح مصر را بنویسید.

با فتح مصر (سال ۲۰ ق)، سلطه و نفوذ سیاسی - نظامی امپراتوری روم شرقی در آن سرزمین از بین رفت، شام از خطر هجوم رومیان تا حدودی در امان ماند و زمینه برای پیشروی مسلمانان در دیگر مناطق آفریقا، مهیا شد.

۳۳- آثار و پیامدهای سیاسی فتوحات در زمان خلفای نخستین در مصر را بیان نمایید.

از نظر سیاسی، اعراب مسلمان در فاصله کمتر از ۲۰ سال، دو قدرت بزرگ جهان آن روز یعنی حکومت ساسانیان و امپراتوری روم شرقی را شکست دادند و سرزمین های مهم ایران، شام و مصر را تصرف کردند. به دنبال این پیروزی های نظامی، قلمرو خلافت گسترش زیادی یافت و مردمان و اقوام مختلفی که زبان و فرهنگ متفاوتی با اعراب داشتند، تحت حکومت آنان قرار گرفتند.

۳۴- آثار و پیامدهای اقتصادی فتوحات در زمان خلفای نخستین در مصر را بنویسید.

به لحاظ اقتصادی، سرزمین های فتح شده ثروتمند و دارای شهرها و روستاهای آباد و بزرگی بودند. اعراب علاوه بر غنائم فراوانی که در جریان فتوحات کسب کردند، منابع اقتصادی و درآمدهای مالیاتی آن سرزمین ها را در اختیار خود گرفتند.

۳۵- آثار و پیامدهای فتح مصر در زمان خلفای نخستین در زمینه علم و فرهنگ را ذکر کنید؟

مهم ترین اثر و پیامد فتوحات در عرصه دین و فرهنگ جلوه گر شد. از یک سو، سپاهیان عرب دین اسلام را به سرزمین های فتح شده بردند و به تدریج مردم آن سرزمین ها مسلمان شدند؛ از سوی دیگر، ایران، شام و مصر دارای فرهنگ و تمدنی غنی و مردمان متمدنی بودند که سهم بسزایی در شکل گیری و شکوفایی تمدن اسلامی ایفا کردند.

درس ششم امویان بر مسند قدرت

۱- وضعیت امویان در دوران جاهلیت را شرح دهید؟

امویان (بنی امیه)، از خاندان های قدرتمند و پُر نفوذ قبیله قریش در عصر جاهلیت به شمار می رفتند. این خاندان از طریق تجارت و اداره برخی از مناصب کعبه، ثروت فراوانی اندوخته بودند.

۲- برخورد امویان در برابر دعوت به اسلام چگونه بود؟

پس از بعثت پیامبر، بنی امیه با سرسختی تمام در برابر دعوت به اسلام، ایستادگی کردند و سران آنان یعنی ابوجهل و ابوسفیان، رهبری سیاسی نظامی قریش را علیه مسلمانان به دست گرفتند. خاندان بنی امیه پس از فتح مکه، به ظاهر مسلمان شدند.

۳- نقش امویان در دوران خلافت ابوبکر و عمر را توضیح دهید؟

امویان در دوران خلافت ابوبکر و عمر فعالانه مشارکت کردند؛ از جمله دو پسر ابوسفیان به نام های یزید و معاویه، فرماندهی بخشی از سپاه اعراب مسلمان را در جریان فتح منطقه شام به عهده گرفتند و سپس یکی پس از دیگری، از سوی عمر به حکومت این منطقه مهم منصوب شدند.

۴- جایگاه امویان در دوران خلافت عثمان را شرح دهید؟

در خلافت عثمان که خود از خاندان بنی امیه بود، نفوذ و قدرت امویان بسیار افزایش یافت و حکومت شهرهای مهم و فرماندهی سپاه را برای ادامه فتوحات در اختیار گرفتند.

۵- برخورد امویان با امام علی(ع) در دوران خلافت چه بود؟

پس از عثمان، بیشتر سران بنی امیه از بیعت با علی علیه السلام خودداری و با آن حضرت به مخالفت پرداختند. امویان که نقش مهمی در ایجاد جنگ جمل داشتند، پس از شکست در این جنگ، به معاویه در شام پیوستند و با تمام قوا از او در جنگ صفین پشتیبانی کردند.

۶- چگونگی بنیانگذاری خلافت اموی را بیان نمایید.

خلافت اموی توسط معاویه پسر ابوسفیان بنیان نهاده شد. او در زمان عمر به حکومت شام منصوب شد و با وجود اعتراض و مخالفت برخی از مسلمانان تا زمان خلافت علی علیه السلام در این مقام باقی ماند. حکومت طولانی مدت وی بر منطقه شام، این منطقه را تبدیل به پایگاهی مناسب و مطمئن برای قدرت طلبی و ثروت اندوزی بنی امیه ساخت.

۷- معاویه برای به دست آوردن خلافت از چه روش هایی استفاده نمود؟

معاویه در طی این مدت با فریب کاری و تبلیغات فراوان پشتیبانی کامل مردم شام را نسبت به خود و خاندانش جلب کرد. از این رو، شامیان در جریان شورش معاویه بر امام علی و امام حسن علیه السلام، از امویان طرفداری کردند. معاویه برای رسیدن به اهداف قدرت طلبانه ای که در سر داشت، خود را خون خواه و وارث حقیقی عثمان، خلیفه سوم معرفی می نمود. او، همچنین با وعده حکومت شهرها و مناطق مختلف و بذل و بخشش فراوان از بیت المال، عده ای از سیاست مداران زیرک و جاه طلب مانند عمروعاص و مُعَیْره بن شُعَیبه را به خدمت گرفت. با خُدعه عمروعاص بود که معاویه از شکست حتمی در جنگ صفین نجات پیدا کرد.

۸- پس از شهادت امام علی(ع) چه کسانی با امام حسن(ع) و چه کسانی با معاویه بیعت کردند؟ معاویه چه اقدامی انجام داد؟

پس از شهادت حضرت علی علیه السلام (۲۱ رمضان سال ۴۰ ق.) گروهی از مردم کوفه با امام حسن علیه السلام به عنوان خلیفه بیعت کردند.

معاویه نیز در شام خود را خلیفه و امیرالمؤمنین خواند و مردم آنجا بیعت گرفتند.

۹- امام حسن مجتبی(ع) برای مقابله با معاویه چه اقدامی انجام داد و نتیجه چه شد؟